

Kisebb közlemények.

Adalékok a magyar $*\chi > h$ hangok történetéhez.

Ismeretes dolog, hogy a szókezdő finnugor $*h$ -nak a vogulban $\underline{h}$, (k), $\underline{z}$, az osztjákban $\underline{h}$, $\underline{z}$ a megfelelője, míg ellenben a magyarban ilyen helyzetben h hangot találunk (vö. *három*, *hat*, *hal*, *hab*: SZINNYEI NyH.⁴ 22, SIMONYI MNyelv² 53, Ung. Spr. 30. l.). Nincs benne kétség, hogy e mai m. h -nak régebbi előzője $*\chi$ vagy $*k'$ volt. Hogy ebből a m. $*k'$ -ből, illetve $*\chi$ -ból a magyar nyelv történeti korában vagy történeti kora előtt lett-e a mai h ,*) erre nyelvészeink különböző korokban különböző feleletet adtak. Volt idő, mikor azt tanították, hogy a történeti korban nyelvünkben a χ hang még megvolt, s bizonyítékul a HB. következő adataira hivatkoztak: *chomuv*, *choltat*, *charmul*, *mulchotia*, *ozchuz* (vö. pl. BALASSA, A phon. elem. 58, s részben ZOLNAI, Nyelvml. 56, 57). Mai tanításunk az, hogy ez adatokban a *ch* jegy a h hang jele, s azt hirdetjük, hogy a magyar $*\chi > h$ változás nyelvünk történelmi kora előtt ment végbe. E szerint a történelmi korban nyelvünkben nem lett volna χ hang. Ezt azonban ilyen határozottan már nem hirdetjük, mert más helyzetekben igenis beszélünk χ hangról. A HB. *achscin* szavát SZINNYEI is (l. A m. nyelv⁷ 70), SIMONYI is (l. MNyelv² 116, Ung. Spr. 108) *ajszin*-nak olvassa. Mindketten tehát e jövevényszóban (MUNKÁCSI, ÁKE. 146) a HB. *ch* jegyét χ hangnak olvassák. Ugyanazon a jövevényszóban olvashatni χ hanggal a HB. *michael* adatát is, a melyet SZINNYEI is, SIMONYI is *Miháél*-nek olvas. E szónak jelöléstörténete egyébként is a XI, XII. század folyamán az, hogy az eredeti oklevelek állandóan *ch*-val írják

*) E változás úgy ment végbe, hogy a lágy *iny* és a nyelv hátsó része mind lazábban és lazábban érintkeztek, illetve közeledtek egymáshoz, végre a nyelv teljesen nyugalmi helyzetben maradt; így lett a k' -ből χ , majd h .

(vö. 1135: Homo cond. *Michal*, 1152: *Michal*, 1198: Prædium . . . *Michal* NyK. XXXIV. 137; 1092: *Michael**) OklSz.).

A jövevénytiszavakon kívül van még egy eset, a hol ζ , illetőleg $\acute{\zeta}$ hangról beszélünk. SZINNYEI a HB. *zoboducha* adatát *szabadojá*-nak olvassa, azaz szerinte az imperativus módjelét, jelen esetben *ch*-nak írva, a HB.-ben $\acute{\zeta}$ -nek kell olvasni (vö. még SZINNYEI NyH.⁴ 103). SIMONYI itt a későbbi jelöléseket tartja mértékadónak. Minthogy a kódexekben az imperativusban közönségesek a *zabaduhon*, *tanohon*, *vylagosehon* stb. (l. SZINNYEI NyH.⁴ 103, SIMONYI-BALASSA TMNy. 633, 634. l.) alakok, azért ő a *zoboducha* alakot *szabadohá*-nak olvassa. Jelöléstörténeti szempontból szerintem a *zoboducha* alakban a *ch* jegyet ζ -féle hangnak kell olvasnunk.

Az eddig mondottakból kiviláglik, hogy a m. nyelvtudomány általánosságban nem tagadja, hogy a m.-ban ne lett volna ζ , $\acute{\zeta}$ hang, csupán azt tanítja, hogy a finnugor szókezdő * ζ helyén levő mai m. *h*-k a történelmi korban mindig *h*-val hangzottak. E tanítás helyességét elismerem, megjegyzem azonban, hogy a magyar helyesírásban bizonyos, szabályokba foglalható esetekben a mai m. *h* helyén meghatározható korokban állandó a régebbi alakoknak *ch*-val jelölése. Ilyenek: *-jt- ~ -t- ~ -ht-*. *cht- | -h- ~ -ch- | -nyh- ~ -hn- ~ -chn-* stb. (l. NyK. XXXIV. 137. s köv. l.).

A szó elején finnugor * ζ helyén tehát a magyarban a történelmi korban már *h* volt. E tételt, mint fentebb megjegyeztem, helyesnek vallom s vele indulok további kutatásom útjára.

Hangtörténeti vizsgálatainkban nem elég csak a mi nyelvünk jövevénytiszavait figyelembe vennünk, hanem meg kell vizsgálnunk azokat a nyelveket is, a melyekben magyar nyelvi jövevények vannak. Régi magyar jövevénytiszók találhatók a szláv nyelvek közül a kaj-horvátban, a hazai szlovénben, a tót nyelvben. A tót nyelv magyar jövevényei közt mármost rendkívül érdekes megfigyelést tehetünk a szókezdő *ch* > *h*-t illetőleg. Egy része ugyanis a magyar jövevényeknek *ch*-val, más része *h*-val hangzik a tótban.

A) *ch*-val hangzó szavak:

1. t. *chaseň* (ZÁTURECKÝ, Slov. poř. 289), *choseň* (BERNOLÁK Lex.) «nutzen» (vö. Nyr. XVII. 305. HALÁSZ). Hogy e szó a m. *haszon* (vö. OklSz.: *Hoznus*) mása, kétségtelen. A m. szót BUDENZ MUSz. 91. lapján *k*-n kezdődő finnugor szavakkal egyezteti.

*) Nagyon valószínű, hogy a kétféle alak: *Michal* és *Michael* egymástól függetlenül került nyelvünkbe; *Michal* szláv úton s *Michal*-nak olvasandó, míg *Michael* latin úton s *Mikáel*-nek, illetve *Mikávl*-nek olvasandó és ejtendő.

2. t. *chýr*, régebben *chír*-nek is írva (vö. HALÁSZ, Nyr. XVII. 306), nyelvjárásonként *hír* is (CZAMBEL, Slov. rec. I. szótár) «gerücht». MIKLOSICH (EtWb.) szerint is a tót szó magyar eredetű. A magyar szó vokalizmusában (*hír*, régibb m. *hér*, KT. *hyrunc*) nincs kellően megmagyarázva, kétségtelen azonban, hogy nálunk a szó régi török jövevény, s a török nyelvekben arab. Mind a törökben, mind az arabban a szónak χ hangon kezdődő alakjai vannak (l. GOMBOCZ, Honfogl. előtti tör. jöv. 51. és 102. lapon 72. §.).

3. Vannak tót szavak, a melyeknek magyar vagy nem-magyar származását hosszasabban kellene bizonyítanom. Mint-hogy azonban tételemet az 1. és 2. alatt felsorolt szavak úgyis igazolják, e bővebb megbeszélésre szorulókat egyszerűen ideiktatom:

α) t. *chyba* (régebben írva: *chiba*): «botlás, gáncs, hiba, vétek» (BERNOLÁK, Lex.). HALÁSZ e szót a m. *hiba*-ból származtatja (Nyr. XVII. 305), s a magyar alakot egy olyan finn szóval egyezteteti, melynek szókezdő *k*-ja van (Nyr. XII. 8). — Máskép MIKLOSICH Slav. El., Nyr. XI. 220, EtWb.; — β) t. *chotár* «grenze» (nyelvjárásonként újabb jöv.-ként *határ* is, CZAMBEL Slov. rec. I. szót.). HALÁSZ szerint a m. *határ* (vö. OklSz. *hotar*) szóból; más-kép MIKLOSICH EtWb. Nyr. XI. 250, Slav. El., MELICH-LUMTZER DLehnw. — γ) t. *chám*, *chámý* «hám»; erről l. HALÁSZ Nyr. XVII. 305, Nyr. Kal. és MUNKÁCSI ÁKE.

B) *h*-val hangzó szavak:

A tót nyelv *h*-val hangzó magyar jövevényei sokkal nagyobb számmal vannak; íme HALÁSZ (Nyr. XVII., XVIII.) és a saját (vö. NyK. XXV.) gyűjtéséből egynéhány idevonatkozó szó: t. *hanad*, *hadnad* < m. *hadnagy*, *hajdúch*: hajdú, *hajov*: hajó, *hálav*: háló, *hercok*: hörcsök, *hintov*: hintó stb.

E példákból kétségtelenül kiderül, hogy a tót nyelv azon magyar jövevényei, a melyek a mai magyarban *h*-n kezdődnek, a tótban részint *ch*-, részint pedig *h*- hanggal vannak meg. Hozzátehetjük, hogy a kisebb rész a *ch*, a nagyobb pedig a *h* kezdetű. Mi e jelenség magyarázata? Az első kétségtelen tény, hogy ez átvételek közt időbeli különbség van. Minthogy pedig azt látjuk, hogy valamennyi újabb jövevény *h*-val kerül át a tótba (vö. intervok. helyzetben is, pl. *phár*, *dohán* stb.), azt kell mondanunk, hogy a *ch*- hangon kezdődők a régibb jövevények.

Kérdés azonban, mikorikiak e régebbi jövevények s hogyan kell magyaráznunk őket. Szerintem kétféle magyarázat lehetséges. Az egyik magyarázat az, a mely szerint a t. *chosen*, *chaseň*, *chýr* (s esetleg: *chyba*, *chotár*, *chám*) akkor kerültek át a magyarból, a mikor a magyarban volt még szókezdő χ hang. E magya-

rázat helyességét kevésbbé valószínűnek tartom, még pedig a következő okokból:

a) Eredeti szavainkban a finnugor *h helyén a magyar nyelv történeti korában aligha volt már meg a *χ* hang (l. fentebb). Valószínűtlen tehát, hogy a *haszon* (esetleg *hiba*) szóban, feltéve, hogy csakugyan eredeti szókészletünkhez tartozó szó, az átvevő tótok *χ* hangot hallottak volna.

b) A magyar nyelv jövevényszavaiban megengedhető a *χ* hang megvolta, a mint azt az *achscin* ~ *asszony* szó fejtegetésénél láttuk. Nem volna tehát lehetetlen, hogy a magyarok a *hír* (esetleg a *határ*, *hám*) szóban *χ* hangot ejtettek, s így került át a tótba a *chýr* (esetleg a *chotár*, *chám*) alakban. Azonban török eredetű jövevényszavaink, a melyekben a mai magyar *h* hang (vö. *harang*, *homok*) tör. *χ*-nak felel meg, régi emlékeinkben soha sincsenek *ch*-val jelölve. A mi emlékeinkben sűrűn fordul elő a *homok* (és a *határ*) szó, de soha sincs jelölve máskép, mint *h*-val (vö. OklSz.: 1055-ből: *humuk*, *humca* és u. o. 1095-ből: *hotar*). Ezen az alapon tehát állítom, hogy a tótok nem hallottak m. *χír* (*χotár*) szót, hanem csak *hír*-(*hotár*-)t.

A másik magyarázat a megfejtésért a tót nyelvhez folya-modik, s azt mondja: A tót nyelvben ma *χ* hang is van, meg *h* is; pl. *chvost*: cauda, *chvála*: lob stb., *hrnčiar*: göröncsér, fazekas, *hrada*: gerenda, *huba*: gomba stb. — A tót nyelvben a mai *h* régebbi *g*-ből fejlődött. Volt tehát idő, a mikor a *chvost*, *chvála* stb. szavak mellett *grnčiar*, *grada*, *guba* stb. alakban éltek a mai *h*-val hangzó alakok. Más szóval: a tót nyelvben a régebbi korban nem volt *h* hang, ez a mai *h* hang régebbi *g* hangból fejlődött. Hogy ez a változás mikor történt, pontosan nem tudjuk. Nem tudjuk megmondani, meddig mondtak a tótok *Vág*, *Gron*, *Gnilec* stb. alakokat, mikor kezdték mondani: *Váh*- (= *Vág*), *Hron*- (= *Garam*), *Hnilec*- (= *Göllnicz*; patak) stb.-nek. Hozzávetőleg azonban meg tudjuk határozni a *g > h* változás időpontját. A tót nyelv legközelebbi rokonában, a csehben ugyanis szintén megvan e változás; a mi ma a csehben *Praha*, *hora* stb., az egykor *Praga* (= *Prága*) nak, *gora*-nak (hegy, erdő) stb. hangzott. Ez a változás a csehben a XII. század végén kezdődött s a XIII. század közepéig be volt már fejezve (vö. MELICH, Szláv jöv. I. 36, VONDRÁK, Vergl. Gramm. I. 271). Minthogy a tót nyelv általában régiesebb fokon áll a csehnel, fel lehet tenni, hogy e változás a tótban valamivel később kezdődött, a XIII. század folyamán azonban a változás be lehetett már fejezve. E szerint a tót nyelvben a XIII. századig nem volt *h* hang.

A m. *haszon*, *hír* (esetleg *hiba*, *határ*, *hám*) szavak tehát akkor kerültek a tótba, a mikor a tótban nem volt még *h* hang.

Ekkor egyszerű hanghelyettesítéssel lett a m. *h*-nak a tótban *ch* megfelelője. Egészen hasonló eset történt az ősszlávban (értsd: szláv alapnyelvben). A szlávtság germán jövevényeiben ugyanis a germán-gót *h*-nak (képzésére vö. STREITBERG, Got. Elem.-buch² 55. l.) a szlávban *ch* felel meg (vö. szláv *chyzъ, chyža* < gót *-hūs*, l. VONDRÁK, Altkirch. Gramm. 126. l.) azért, mert az ősszlávban nincsen *h* hang (a m. nyelv szláv jövevényeinek *h* < ősszláv, óbolg. *ch* megfelelőiről más alkalommal írok).

A tót nyelv azon magyar jövevényei, a melyek a m. *h* helyén *ch* hangot tüntetnek föl, tehát annak bizonyítékai, hogy e szavak a tótba a tót *g* > *h* változás előtt, azaz körülbelül a XIII. század vége előtt kerültek. A m. *χ > *h* fejlődésre azonban semmiféle bizonyítékot nem szolgáltatnak.

MELICH JÁNOS.

Adalékok a magyar nyelv szófajti szótárához.

17. Íz (dial. *iz, isz, isz*) «fene, rákfene; a foghúst pusztító rút betegség, kis gyermekeknél az ú. n. szájpenész» (MTsz.).

Élénk tárgyalás alatt volt az előbbi évtizedekben a fent idézett szó (l. Nyr. 21 : 184, 229 ; 25 : 557), de a végeredmény, úgy látszik, az volt, hogy «tuggya az íz», micsoda lehet. Később MUNKÁCSI (ÁKE. 380. l.) a következő iráni szavakkal egyeztetette: pahl. *isk, yask*, av. *yaska-* «krankheit», újper. *žesk* «unglück», de ezt az etimológiát is aligha lehet meggyőzőnek mondani.

Hát legyen szabad e rejtélyes szót új tárgyalás alá vennem.

Először is, mi az *íz* szó alapjelentése? Igaz, hogy most tulajdonképpen bőrbetegséget jelent, de tekintve olyan szólásokat, mint «roagja meg az íz a moájoát!», «vigyen el az íz!», «tépjen szét az íz!», valószínű, hogy eredetileg valamely fogakkal bíró szellemnek volt a neve. Az eredeti általános felfogás szerint a betegséget valamely rossz szellem okozza, s úgy könnyen megtörténhetik és valóban gyakran meg is történt, hogy oly szellemnek a neve valamely betegség kifejezésévé vált, vö. pl. votj. *kił* «nehéz betegség, nyavalya; ragados betegség; megrontó, nehéz nyavalyákat terjesztő szellem», zürj. *kuł* «teufel, böser geist, spec. neck-, wassergeist». Olyan gonosz, betegséget okozó vagy az emberi testet rágó lényül pedig tudvalevőleg a holtak szelleme is szerepel, vö. pl. finn *huu* «kisértet» (tkp. = a holtak szelleme), *huun-puremat* «kis bőrfoltok, melyek a néphit szerint különösen egy közeli rokon halála után támadnak» (tkp. = a kisértet harapása), l. LÖNNROT szót. pótl.; tel. alt. szag. kojb. szoj. *üzüt* «die seele des verstorbenen, die nach dem tode

in dem hause erscheint, in dem er gelebt hat, . . . kann sogar in den körper der im hause wohnenden eindringen und ihnen schmerzen verursachen» (RADLOFF, Vers. eines wörterb. der türk-dial.).

Ezt tekintetbe véve aligha lesz jelentésbeli szempontból akadály, ha a magyar szót ezzel a hangtanilag közelálló osztják-vogul szóval egyeztetjük, mely az (élő v. holt) ember szellemét jelenti: osztj. *is*, vog. *is* stb. M. -sz (*isz, isz*) = osztj.-vog. *s*, mint pl. ebben: m. *keszeg* ~ osztj. *ko'sə*, vog. *kāšəŋ* stb. «Leuciscus rutilus». Az utolsó szóban m. *sz*, osztj.-vog. *s* az eredeti gyenge fokot tükrözi; az ered. erős fokban palat. *č*-hang volt, a mint a megfelelő zürj. szóból kiténik: zürj. *gytš*, *gytš* (WIED.) «Cyprinus carassius».*) Úgy áll a dolog az itt tárgyalt szónál is, mert az osztj. *is*, vog. *is* szóval egyeztetendő a többi finnugor nyelvek reflexiv-névmása (ill. annak az alapszava): f. *itse-*, votj. *atš-*, *aš-* stb., a mint más helyen tüzetesebben bizonyítani fogom (vö. hogy ó-ind *ātmā* és héber *nefeš* «animus» egyúttal «ipse» is). A mi a m. *z*-s alakot (*iz, iz*) illeti, itt csak arra akarok utalni, hogy a zürj. affrikátának a követk. szóban szintén *z* felel meg a magyarban: *szüz* ~ zürj. *sedž* «tisztá» (vö. MUNKÁCSI, ÁKE. 584. l.). Igaz, hogy itt a zürjében zöngés affrikátát találunk, de másrészt megint az utolsó zürj. hangnak a magyarban *sz* megfelelője is van: m. *szösz* ~ zürj. *sedž* «rost, szösz» (SZINNYEI, NyH. 4 154).

18. *Ēg* «aër; cœlum». — Ezt a szót már előbb (Die f.-ugr. *s*-laute I, 130) a f. *sää*, lpK. *šāŋ* «wetter» szavakkal egyeztettem. Hozzájuk csatlakozik még zürj. *synöd*, *synad* (WIED.) «luft», a melyben a *-d* nyilván képző, vö. zürj. *lopöd* (*lop* mellett) «milz», *sönöd* «muskel», vö. *šön* «ader, nerv, sehne», — ugyanazon finnugor képző, a melyet eddig a magyarból, a vogulból és a finnből mutattak ki: m. *szá-d*, vog. *sü-nt* «szád, nyílás» (vö. m. *szá* R. «száj», f. *suu* id.), f. *isä-ntä* «gazda» (vö. *isä* «atya») (l. BUDENZ, UA. 252; SZINNYEI, NyH. 96). Zürj. *n* < finnugor *ŋ, valamint pl. ezekben: permi *von*, *vun* «bruder», votj. *vin* «jüngerer bruder», vö. cser. *βeye* «schwiegersonn», osztj. *wey* id. — zürj. *y* ~ m. *é* ~ f. *ä* valamint ebben: zürj. *jy* (*jī*), perm. *jy*, m. *jég*, f. *jää*.

19. M. *hó* «mensis». — Eddig csak a finnből és a mord-

*) Különválasztandó a zürj. *kevös*, *kebös* «Coregonus lavaretus», a melyet MUNKÁCSI, ÁKE. 408. l. az előbbiekhöz csatlakoztatott, de a fent idézett halnevekkel még azonos: lpS. (Lule) *kæčük* «Coregonus lavaretus mittlerer grösse».

vinból ismertük megfelelőjét: f. *kuu* «luna, mensis», mord. *kov*, dial. *kon* (az Alatyr város melletti erzä-mord. nyelvjárásban) id. Megvan az osztjákban is, a kondai nyelvjárásban (saját följegyzésem szerint; úgy látszik, elavult, a folklórebán megőrzött szó): *χ₂aw* «mensis» (KARJALAINEN hangjelölése szerint így kellene írni: *χ₂āu*). Tehát finnugor *η > osztj. *w* (*u*).

PAASONEN H.

Értesítő.

† Donner Ottó. — 1909. szept. 17-én elhunyt DONNER OTTÓ volt helsingforsi egyetemi tanár, később szenátor, a finnugor nyelvtudománynak ismert régi művelője. DONNER, a ki 1835-ben született, igen sokoldalú férfiú volt; tudományos és tanári működése mellett sok téren tett hazájának hasznos szolgálatokat. Egészen fiatal korában a szanszkrit nyelv és az indogermán összehasonlító nyelvészet tanulmányának szentelte magát, annak a magántanára, majd rendkívüli tanára lett a helsingforsi egyetemen. Később inkább a finnugor tanulmányok vonzották. Megírta a finnugor nyelvtudomány történetét, a finnugor nyelvek összehasonlító szótárát és írt egy nagy tanulmányt a finnugor nyelvek elágazásáról. Utóbbi két munkája sok tekintetben tagadhatatlanul kifogás alá esik, de másrészt igen nagy érdeme DONNERnek az, hogy a finnugor és az ural-altaji tanulmányokat fiatal erők buzdításával és támogatásával hathatósan előmozdította. Ő alapította meg 1883-ban a Finnugor-Társaságot, a melynek jelentékeny vagyonát nagyrészt ő gyűjtötte össze és maga is tetemes adományokkal gyarapította. Ennek a társaságnak — a mely jogos büszkeséggel tekinthet vissza negyedszázados munkálkodására, mert hatalmas lépésekkel vitte előbbre a tudományt — megalapításával DONNER OTTÓ megörökítette a nevét a finnugor filológia történetében.

A M. Tud. Akadémia kiadásában megjelentek:

Asbóth Oszkár dr. A hangsúly a szláv nyelvekben	1.60
Bálint Gábor. Jelentés Oroszország és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. Melléklet: 5 khálymik dana hangjegye	—,40
— Kazáni-tatár nyelvtanulmányok. 3 füzet. Egy-egy füzet	2.—
Ballagi Mór. A nyelvfejlődés történelmi folytonossága és a Nyelvőr	—,40
— Baronyai Decsi János és Kis-Viczay Péter közmondásai	—,20
— Nyelvünk újabb fejlődése	—,40
Brassai Sámuel. A magyar bővített mondat	—,60
— A mondat dualismusa	1.20
— A neo- és palaeológia ügyében	—,60
— Commentator commentatus. Tarlózatok Horatius szatiráinak magyarázóí után	—,80
— Paraleipomena kai diorthoumena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virg. Aeneise II. könyvére. Különös tekintettel a magyarokra	—,80
— Szórend és accentus	—,80
Budenz József. A németországi philologok és tanfériak 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről	—,30
— Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana. Három füzet	4.80
— Egy kis viszhang Vámbéry Armin úr válaszára, vagyis «A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet» című II. értekezésére	—,40
— Erdei-és hegyi-cseremis szótár. (Vocabularium cseremissicum utriusque dialecti.) Főleg Reguly cseremis szógyűjteményéből és az Ujtestamentom cseremisz fordításából. I.—	—
— Magyar-ugor összehasonlító szótár. (Lexicon Linguae Hungaricae cum Linguis Ugricis comparate.) 3., 4. és 5. füzet. Egy-egy füzet	2.—
— Moksá és erza-mordvin nyelvtan	1.—
— Podhorszky Lajos magyar-sínai nyelvhasználtása	—,20
Fábian István. Finn nyelvtan	1.—
Finály Henrik. A besztercei szöszedet. Latin-magyar nyelvemlék a XV. századból. Az eredeti kéziratból kiadta, értelmező jegyzetekkel kísérte és teljes szövmutatókat készített hozzá	4.—
— Adalékok a magyar rokonértelmű szók értelmezéséhez	—,40
Gedeon Alajos dr. Az alsó-metznézi német nyelvjárás hangtana	1.50
Genez Arwid dr. Orosz-lapp utazásomból	—,40
Goldziher Ignác dr. A buddhismus hatása az iszlámra	—,80
— A muhammedán jogtudomány eredetéről	—,20
— A nemzetiségi kérdés az araboknál	—,60
— A pogány arabok költészetének hagyománya	1.20
— A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében, összehasonlítva a keleti arabokéval	1.—
— Jelentés a M. T. Akadémia könyvtára számára keletről hozott könyvekről, tekintettel a nyomdaviszonyokra keleten	—,40
— Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben	—,80
Halász Ignác. Svéd-lapp nyelv V: Népköltési gyűjtemény a pite lappmark arjeplugi egyházkerületéből. Gyűjtötte s magyar fordítással, jegyzetekkel ellátta	6.—
— Svéd-lapp nyelv VI: Pite lappmarki szótár és nyelvtan. Rövid karesuandói lapp szó-jegyzékkel	3.20
Hunfalvy Pal. A kondai vogul nyelv. A Popov G. fordításának alapján	6.—
— A Kún- vagy Petrarca-codex és a kúnok	—,60
— A M. T. Akadémia és a szuoimi irodalmi társaság	—,40
— A számlálás módja és az év hónapjai	—,40
— Az orientalistáknak Londonban 1874-ben tartott nemzetközi gyűléséről	—,30
Imre Sándor. Nyelvtörténelmi tanulságok a nyelvújításra nézve	1.20
Joannovics György. Az ik-es igékről	—,80
— Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez	—,60
— Ertük meg egymást. (A neológia és orthológia ügyében)	—,60
— Szórendi tanulmányok I. rész	—,60
— Ugyanaz II. rész	—,80
Kazinczy Ferenc levelezései. Közzéteszi dr. Váczy János I—XV. köt.: 1763—1818-ig. Minden kötet ára 10 korona. A II. köteté	12.—
Kégl Sándor dr. A perzsa népdal	—,90
— Tanulmányok az ujjbkkori perzsa irodalom történetéből	3.—
Kunos Ignác dr. Három karagöz-játék	2.—
— Kis-Ázsia török dialektusairól	—,90
— Naszreddin Hodsa tréfái. Török (kis-ázsiai) szövegét gyűjtötte, fordítással és jegyzetekkel ellátta	3.—
— Oszmán-török népköltési gyűjtemény. Két kötet	10.20
— és Munkácsi Bernát dr. A belviszonyragok használata a magyarban	1.—

Gróf Kuun Géza. A kúnok nyelvéről és nemzetiségéről	—80
— A sémi magánhangzóról	—75
— Adatok Krim történetéhez	—40
— Codex Cumanicus. Bibliotheca ad Templum Divi Marci Venetiarum primum ex integro edidit, prolegomenis notis et compluribus glossariis instruxit	10.—
Lindenschmidt Mihály. A verbászi német nyelvjárás	—90
Lugossy József. Hangrendi párhuzam ezer példában	—20
Mayr Aurél dr. A lágy aspiraták kiejtéséről a zendben	—20
— Az úgynevezett lágy aspiraták phoneticus értékéről az ó-indben	1.20
Melich János. A gyöngyösi latin-magyar szótár-törődék. Veress Ignác másolata felhasználásával közrebocsátotta, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta	5.—
— Melyik nyelvjárásból valók a magyar nyelv régi német jövevényszavai. (A középfrank nyelvjárás térképével)	1.20
— A brassói latin-magyar szótár-törődék	—60
Molnár Albert. (Szenczi-) naplója, levelezése és irományai. Jegyzetekkel ellátta Dézsi Lajos, Hasonmással	9.—
Munkácsi Bernát. Árja- és kaukázusi elemek a finn-magyar nyelvekben. I. kötet: Magyar szövegek s bevezetésül: A kérdés története	12.—
— Budenz József emlékezete	1.20
— Vogul népköltési gyűjtemény I. kötet: Regék és énekek a világ teremtéséről. Első füzet. Vogul szövegek és fordításai. Saját gyűjtése és Reguly Antal hagyományai alapján	3.—
Kiegészítő füzet	6.—
II. kötet: Istenek hősi énekei, regéi és idéző igéi. Első füzet. Vogul szövegek és fordításai. Saját gyűjtése és Reguly Antal hagyományai alapján	8.—
III. kötet: Medveénekek. Első füzet. Vogul szövegek és fordításai. Saját gyűjtése és Reguly Antal hagyományai alapján	10.—
IV. kötet: Életképek. Sorsénekek, vitézi énekek, medveünnepi színjátékok, állaténekek, mesék, találós mesék, néprajzi apróságok, földrajzi névjegyzek. Első füzet. Vogul szövegek és fordításai. Saját gyűjtése és Reguly Antal hagyományai alapján	8.—
— Votják népköltészeti hagyományok	4.—
— Votják szótár. 4 füzet	16.—
Nyelvmlékek. Régi magyar — Kiadta a M. T. Társaság IV. kötet. Első osztály: Guary-codex	2.—
Második osztály: Egyházi vegyes könyv. (Winkler-codex)	3.—
V. kötet: A Jordánszky-codex bibliafordítása. Sajtó alá rendezte és kinyomatta Toldy Ferencz. A kész nyomtatványt az eredetivel összehasonlítta, a Csemez-törődék szövegével kiegészítette és előszóval ellátta Volf György	12.—
Nyelvmléktár. Régi magyar codexek és nyomtatványok. Szerkesztik: Budenz József, Szarvas Gábor és Szilády Aron. Közzéteszi Volf György. Tartalma:	
I. kötet: Bécsi-codex. — Müncheni-codex	4.—
II. kötet: Veszprémi-codex. — Peer-codex. — Winkler-codex. — Sándor-codex. — Gyöngyösi-codex. — Thewrewk-codex. — Kriza-codex. — Bod-codex	4.—
III. kötet: Nagyszombati-codex. — Szent-Domokos-codex. — Virginia-codex. — Közzéteszik: Komáromi L. és Király Pál	4.—
IV. és V. kötet: Erdy-codex. Egy-egy kötet	4.—
VI. kötet: Tihanyi-codex. — Kazinczy-codex. — Horvát-codex	4.—
VII. kötet: Ehrenfeld-codex. — Simor-codex. — Cornides-codex. — Szent-Krisztina élete. — Vitkovics-codex. — Lányi-codex	4.—
VIII. kötet: Szent Margit élete. — Példák könyve. — Könyvecske a szent apostoloknak méltóságáról. — Apor-codex. — Kulcsár-codex	4.—
IX. és X. kötet: Ersekújvári-codex. Egy-egy kötet	4.—
XI. kötet: Debreczeni-codex. — Gömői-codex	4.—
XII. kötet: Döbrentei-codex. — Teleki-codex	4.—
XIII. kötet: Festeties-codex. — Pozsonyi-codex. — Keszthelyi-codex. Miskolczi-törődék	4.—
XIV. kötet: Lobkovitz-codex. — Batthyányi-codex. — Cseh-codex	4.—
XV. kötet: Székelyudvarhelyi codex. — Guary-codex. — Nádor-codex. — Lázár Zelma-codex. — Birk-codex. — Piry-hártya.	6.—

Megrendelhetők a M. Tud. Akadémia könyvkiadóhivatalában

Budapest, V., Akadémia-utca 2. sz.